

Gyzylalma

Category: Kitapcy,Taryhy makalalar
написано kitapcy | 23 январа, 2025
Gyzylalma KIZILELMA

Kızılalma, Türk milletinin tarihî ülkülerini temsil eden bir kavramdır. Türk ülkücülüğünün Kızılalması, sabit ve belirli bir şey yahut yer değildir; soyut bir ülke kavramıdır. Her dönemin kültürü, gerilim gücüne göre onu isimlendirir, somut bir hedefle belirler ve anlamlandırır. O zamanın Kızılalması bilinen bir yer olur; ancak, oraya varıldığında Kızılalma ele geçirilmiş olmaz. Kızılalma bu defa, daha ileride ve yine belirli bir yere gider: Ona hiçbir zaman ulaşamaz. Kültürün Kızılalma hasreti yahut hırsı, her seferinde ülkesünü yenileyerek toplumu ileri sevk eder. Türk milletinin yükseliş dönemlerinde Kızılalma, cihan hâkimiyeti ülkesi olarak algılanmıştır.

Eskiden, Moskova ve Roma için de, bu isim kullanılmıştır. Mütercim Âsım'ın yazdığına göre, "Eğer aman vermeseler, bizim Yeniçeriler Kızılalma'ya kadar giderler ve Moskof nâmını sahife-i âlemden fekkederler imiş."

Türk tarihinde, Hunlardan itibaren bir dünya imparatorluğu olma ve yeryüzüne düzen verme ülkesünün tezahürleri görülür. Türk hakanları, "Güneş bayrağımız, gökyüzü çadırımız" diyerek bu egemenlik ülkesünü dile getirir, kendilerini sınırlamazlar. Hazar civarında, Göktürk hakanı Bizans elçisini kabul ettiğinde, bu olay, Türkün dünya hâkimiyetinin bir işareti olarak yorumlanır; "Atalarımızdan böyle duyduk ki, Türkler cihana egemen olacaklar, bunun başlangıcı da Batı elçisinin gelmesi olacak." Kızılalma ülkesi, Türk topluluklarının Müslümanlaşmasından sonra kavuştukları yeni fetih ve gazâ ruhuyla tam örtüşmüştür. Özellikle yükseliş dönemlerinde açık bir ilke ve heyecana dönüşen cihan hâkimiyeti ülkesi de buna katılınca, Kızılalma simgesi çok canlı ve sürekli güncel bir içerik kazanmış oldu. Kuvvetli bir fetih duygusu halinde ortaya çıkan Kızılalma, Türk boylarının sürekli olarak Batı'ya

akışlarının ölküsü haline geldi. Anadolu'ya girişten itibaren hiç eksilmeyen fetihler, Anadolu'nun Türkleşmesi süreci de, bu ölküyü besleyen gerçekçi ve toplumsal gelişmeler oldu. Nihayet, i'lâ'yı kelimetullah (Allah'ın adını yüceltme) gayreti, Selçuklulardan itibaren bu ölkü ile örtüşen ve onu besleyip, ufkunu genişleten bir rol oynadı.

Yazılı metinlerde Kızılirma'nın ilk görüldüğü yer İstanbul'dur. Ayasofya'nın önündeki bir sütun üzerinde, at üstündeki Justinyanus heykelinde, Bizans imparatorunun elinde kırmızı bir küre yahut bir altın top varmış. Bir başka rivayete göre, bu top Ayasofya'nın kubbesinde imiş. Bu küre Bizans'ın dünya hâkimiyetini temsil edermiş. XIV. yüzyılda bu heykelin yıkılması ve kürenin düşmesi, Bizans egemenliğinin sonunun geldiği ve kapılarını Türklere açıldığı şeklinde yorumlanmış. Bu heykelin yüzü Anadolu'ya dönükmüş ve Justinyanus'un, "Beni yıkacak olanlar buradan gelecek" diyerek, Anadolu'yu gösterdiği yolunda söylentiler halk içinde dolaşmaya başlamış. Evliya Çelebi'ye göre ise, Hazreti Muhammed'in doğumu ile birlikte Ayasofya'nın kubbesi çökmüş ve Kızılirma yere düşmüştür.

Anadolu'da yeniden canlanan Türk fetih ruhu için Ayasofya önünde yahut kubbesindeki bu altın top, Türklerin Kızılirma'sıdır. Türk tarihinin akışı, hep bu ölküyü gerçekleştirme yönünde olacaktır. Türk kültüründeki bu ölkü, Hz. Peygamber'in hadisleri ile beslenip, bilenecektir. "İstanbul bir gün mutlaka fethedilecektir; onu fetheden komutan ne büyük komutan, fetheden asker ne güzel askerdir." hadisi, en sıradan halk kesimlerine kadar yayılacaktır. Esasen, daha sonra Anadolu'ya giriş zamanlarından itibaren, korkutucu âyetlerle Kur'ân'da övülen kavmin Türk[men]ler olduğu yorumları yapılmaya başlanmıştır.

İstanbul'un fethedilmesinden sonra Türk Kızılirması Rim Papa'ya sığırar. Rim Papa Roma'dır. Evliya Çelebi'ye göre, Rim Papa ve Beç (Viyana) Kızılirması'nın Türklere ait olacağı bütün Nemçe, Yunan ve Latin tarihlerinde kayıtlıdır. Bu rivayetler asker ve halk içinde yayılırken Fatih Sultan Mehmed Han'ın, İstanbul'dan sonraki büyük hareketi Roma üzerine olur.

Gedik Ahmed Paşa komutasındaki Osmanlı donanması Otranto'ya çıkar. Batı dünyası da bu fethi o kadar kabullenmiştir ki, İtalyan şehirlerinde Sultan Fatih'in resmini taşıyan paralar, altın madalyonlar basılır; Fatih'i karşılamak üzere tören hazırlıklarına girilir. Yahya Kemal, Ahmed Paşa'ya Gazeli'nde şöyle söyler:

Çıktı Otranto'ya pür-velvele Ahmed Paşa
Tuğlar varsa gerektir Kızilelma'ya kadar...

Fakat, tuğlar Kızilelma'ya varamamış, Sultan Fatih'in ölümü, bu hamleyi yarım bırakmıştır.

Kanunî Sultan Süleyman Han Dönemi'nde Beç (Viyana) Kızilelması canlanmış ve Yeniçeriler arasında, bir Ocak geleneği oluşturacak kadar güncel bir ülkü olarak yaşatılmıştır. "Testiye kurşun atar, keçeye kılıç çalar, Kızilelma'ya dek gideriz" deyişi Yeniçeri gülbağına kadar girmiştir.

Birinci Viyana kuşatmasından sonra, Sultan Süleyman'ın, kuşatmayı kaldırırken kale komutanına bir altın top verdiği, bunun Türklerin Kızilelması olduğu şeklinde bir söylenti, o dönem Avrupa halkları arasında yayılmıştır. Türkler ise, Ayasofya'nın kubbesindeki altın topun, Beç Kalesi'ne geçtiğine inanmışlardır. Viyana'nın adı, Alman Kızilelma Seddi olmuştur. Yükseliş dönemlerinde, bütün insanlığa nizam vermek (nizam-ı âlem ve cihan hâkimiyeti ülküsü), Allah'ın adını yüceltmek (i'lâ-yı kelimetullah) gibi büyük iddialar ifade eden Kızilelma ülküsü, toplumsal gerilimin düştüğü gerileme dönemlerinde sönmeye ve unutulmaya başlar. Nizam-ı Cedit ordusuna karşı çıkan Yeniçeriler, "...Harb ederiz ve kralın tahtını başına geçirip, Kızilelma'ya kadar gideriz," diye söylenirler; ama, bu ülkünün heyecanını duydukları şüphelidir. Osmanlı'nın Viyana sefiri Ahmet Resmi Efendi, Avusturya-Rusya'ya karşı savaş isteyip, "Kızilelma'ya, Kızilelma'ya." diye nâra atanları anlatırken, savaş taraftarlarını, sandalye üstünde Hamzanâme okuyanlara benzetip, "Kızilelma'yı, Boğdan'dan gelir al yanaklı elma zannedenler,." diye alay eder. Gerçekten de, toplumun gerilimi düştükçe algılama gücü

ve dünyası da daralır.

Yirminci yüzyılın başlarından itibaren Türkçü aydınlar, bu kavramı yeniden canlandırmaya ve Türk yükselişinin heyecan kaynağı olarak kullanmaya çalıştılar. İmparatorluğun her gün bir parçasının koparılması, her gün yeni bir felaketin yaşanması, halktan önce aydınların moralini çökertmiş, kendilerine olan güvenlerini sarsmıştı. Yeni bir hamle başlatabilmenin ilk şartı, kendine ve milletin gücüne olan güvenlerini yeniden kazanmak ve heyecan veren bir geleceğin kurulması için çalışmaktı. İmparatorluk geleneği içinde yetişmiş, cihangir bir millete mensup Osmanlı aydınlarının, yıkılış halinde de olsalar, küçük düşülmeleri, küçük şeylerden heyecan duymaları mümkün değildi. Kızıllema olarak Turan'ı seçtiler.

Türkçülüğün öncülerinden Ziya Gökalp'ın şiir ve yazılarında Kızıllema, Büyük Türk Birliği'ni simgeleyen bir ülküdür; Turan ülkesi. Şöyle yazar: "Türk köylüsü Kızıllema'yı tahayyül ederken, gözünün önüne Türk ilhanlıkları (imparatorluk) gelir. Gerçekten, Turan mefkûresi (ülkü) mâzide bir hayal değil, bir gerçektir." Gökalp'in, Türk köylüsünün muhayyilesi hakkında söylediklerinin ne ölçüde gerçekçi olduğunu sorabiliriz.

Ancak, Gökalp'ten elli yıl sonra, bir Gaziantep köylüsünün Dünder Taşer'e söyledikleri, bu sorunun cevabı olabilir: **"Türk[men] bir gün yeniden cihangir olacaktır. Bu husus Kitap'ta kayıtlıdır; inanmayan kâfir olur!"**

Ülkülerin milletlere hız ve ilham veren dinamikler olduğuna inanan Gökalp ve arkadaşları, Türk birliğini böyle bir Kızıllema olarak kabul etmişlerdir.

Kızıllema yok mu? Şüphesiz vardır.;

Fakat, onun semti başka diyardır...

Zemini mefkûre, seması hayal,

Bir gün gerçek; fakat şimdilik masal.

Gökalp bir diğer şiirinde ise, her türlü zorluğa göğüs gererek Kızıllema'ya giden Türkü anlatır;

Demez taş, kaya

Yürürüz yaya!
Türküz, gideriz
Kızılrelma'ya!

Milli edebiyatımızın diğler bir çok yazar ve şairlerinde de
Kızılrelma motifinin yansımaları görülür.

Nevzat KÖSOĞLU,
Araştırmacı-Yazar / Türkiye.

Alıntı Kaynağı: Türkler, Cilt: 2 Sayfa: 857-858. Taryhy
makalalar